

УДК 342.9

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ: УЗАГАЛЬНЕНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ПЕРСПЕКТИВНОЇ НОРМОТВОРЧОСТІ

Наталя КОРОТКА,
провідний спеціаліст з кадрових питань
Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

SUMMARY

This article provides general analysis of the problems of public administration regulatory support postgraduate education, and outlines some solutions. For example, the author proposed to intensify public debate on the draft Law of Ukraine "On postgraduate education" "involvement in this process as many as possible not only teachers but also scientists (primarily legal scholars). Secondly, it should accelerate the introduction of the draft Law of Ukraine "On postgraduate education" to the Verkhovna Rada of Ukraine, providing a thorough review of the bill with its final adoption. Thirdly, to amend the Law of Ukraine on July 1, 2014 "On Higher Education" in order to bring it into compliance provisions of the Law of Ukraine "On postgraduate education", which will avoid legal controversy and confusion during enforcement

Key words: higher education, rule-making, post-graduate education, perspective, public administration.

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено узагальнений аналіз проблем нормативного забезпечення публічного адміністрування післядипломної освіти, а також окреслено певні шляхи їх вирішення. Так, наприклад, автором запропоновано активізувати громадське обговорення проекту Закону України «Про післядипломну освіту», залучивши до цього процесу якомога більшу кількість не тільки освітян, а й науковців (насамперед учених-юристів). По-друге, слід прискорити темпи внесення проекту Закону України «Про післядипломну освіту» на розгляд до Верховної Ради України, забезпечивши ґрунтовний розгляд законопроекту з його остаточним прийняттям. По-третє, внести зміни до Закону України від 01 липня 2014 року «Про вищу освіту» з метою приведення у відповідність його положень до Закону України «Про післядипломну освіту», що дасть змогу уникнути законодавчих суперечностей і плутанини під час правозастосування

Ключові слова: вища освіта, нормотворення, післядипломна освіта, перспективи, публічне адміністрування.

Постановка проблеми. Нова редакція Закону України від 01 липня 2014 року «Про вищу освіту» [1] є правовим підґрунтям для створення рівного доступу до якісної вищої освіти й розвитку академічних свобод в Україні, сприяння міжнародному співробітництву та мобільності на Європейському просторі вищої освіти, а також підвищення рівня підготовки кваліфікованих кадрів з вищою освітою з метою забезпечення інноваційного розвитку суспільства й міжнародного визнання національної вищої освіти. В основу Закону покладено концептуальні засади модернізації вищої освіти, що полягають в інтеграційних процесах вітчизняної вищої освіти Європейського простору вищої освіти, змістовне підвищення якості освіти загалом і надання освітніх послуг зокрема, автономії навчальних закладів, посилення та подальший розвиток зв'язків між закладами вищої освіти й роботодавцями тощо.

Так, наприклад, інтеграція вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти забезпечується шляхом реалізації положень і принципів Болонського процесу, зокрема, через запровадження рівневої організації вищої освіти відповідно до Національної рамки кваліфікацій; удосконалення переліку галузей знань і спеціальностей для наскрізної та міждисциплінарної підготовки в системі вищої освіти; забезпечення умов для реалізації міжнародних освітніх і наукових проектів, академічної мобільності викладачів, науковців, студентів; забезпечення рівності перед законом у правах вищих навчальних закладів усіх форм власності та їх професорсько-викладацького складу; розширення гарантій рівного доступу громадян до вищої

освіти за рахунок удосконалення застосування зовнішнього незалежного оцінювання; розвиток студентського самоврядування й покращення соціального забезпечення студентів.

У свою чергу, забезпечення якості вищої освіти та науки реалізується шляхом розвитку незалежної системи забезпечення якості вищої освіти через державні колегіальні органи й незалежні агенції у співпраці з міжнародними організаціями; удосконалення змісту і принципів роботи державних колегіальних органів із ліцензування й акредитації вищої освіти та атестації наукових кадрів вищої кваліфікації; удосконалення засад присвоєння вищим навчальним закладам України статусів національних і дослідницьких, уточнення їх завдань; розширення громадського контролю, зокрема, гарантування доступу фізичних та юридичних осіб до інформації в галузі вищої освіти на засадах відкритості, прозорості, доступності й безоплатності; створення реальної системи протитяг і стримувань у сфері управління вищим навчальним закладам між керівником, ученої радою, органами громадського самоврядування, громадськими організаціями.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція освіти, науки та інновації забезпечується через посилення й розвиток зв'язків освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів, наукових установ і високотехнологічних виробництв; запровадження механізмів захисту й управління інтелектуальною власністю, отриманою в результаті діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ; створення умов для залучення іноземних науковців і заохочення повернення в Україну

громадян, які отримали освіту за кордоном, шляхом лібералізації механізму визнання іноземних дипломів про вищу освіту, наукових ступенів та вчених звань при зарахуванні на навчання та/або прийнятті на роботу.

Автономія вищих навчальних закладів реалізується через створення умов для забезпечення самостійності в прийнятті рішень вищими навчальними закладами щодо освітньо-наукового, інноваційного, організаційного, кадрового, економічного напрямів діяльності та розвитку академічних свобод; розмежування повноважень органів публічної адміністрації, у підпорядкуванні яких знаходяться вищі навчальні заклади, і власне самих вищих навчальних закладів таким чином, щоб органи адміністрування переважно відповідали за розробку й утілення державної політики в галузі освіти, науки та інновацій, а вищі навчальні заклади здійснювали весь обсяг повноважень, пов'язаних з якісною підготовкою кваліфікованих кадрів, виконанням наукових досліджень та інноваційною діяльністю; удосконалення майнових відносин у сфері вищої освіти, зокрема щодо формування матеріально-технічної бази (передача засновникам майна вищим навчальним закладам на праві господарського відання), гарантій права власності вищих навчальних закладів на результати їх науково-інноваційної діяльності.

Співпраця вищих навчальних закладів і бізнесу у сфері вищої освіти й науки забезпечується шляхом запровадження механізмів інноваційного розвитку країни за рахунок взаємодії освіти, науки, бізнесу та держави; створення умов для залучення роботодавців до формування вимог щодо компетентності випускників вищої освіти, визначення змісту вищої освіти, забезпечення якості вищої освіти, розвитку навчально-лабораторної бази вищих навчальних закладів, забезпечення місць практики, працевлаштування випускників вищих навчальних закладів [2].

Водночас прийняття в новій редакції Закону України «Про вищу освіту» стало не тільки кроком назустріч європейським стандартам, а й створило низку проблем суто практичного характеру, пов'язаних із утрудненням реалізації окремих положень нової редакції закону. Безумовно, жодним чином не варто піддавати сумніву необхідність і логічність дій законодавця щодо негайної реформи галузі вищої освіти, проте справедливим буде зазначити, що прийнятий закон, з одного боку, вимагає доопрацювання й унесення додаткових уточнень, які будуть спрямовані на підвищення рівня нормативного регулювання вказаної сфери відносин, а з іншого – прийняття нових нормативно-правових актів, що деталізують його положення та створюють механізми їх реалізації.

Зокрема, як приклад низького рівня нормативного забезпечення можна назвати правовий інститут післядипломної освіти, який не досить детально регламентовано в Законі України «Про вищу освіту». Справедливим буде зазначити, що Міністерство освіти і науки України намагається оперативно вирішувати проблему, пов'язану з наявним правовим вакуумом у цій сфері, активно працюючи над створенням нових нормативно-правових актів про післядипломну освіту. Приміром, можна вести мову про проект «Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України». Цим Положенням пропонується визначити сукупність правових відносин між особами, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності і сфери управління, єдиний порядок організації навчання, планування й управління щодо питань післядипломної освіти у сфері вищої освіти для всіх галузей господарства України. Післядиплом-

на освіта, як указано в проекті Положення, створює умови для безперервності освіти і включає таке: спеціалізацію – набуття особою здатності виконувати окремі завдання й обов'язки, що мають особливості, у межах спеціальності; підвищення кваліфікації – набуття особою здатності виконувати додаткові завдання й обов'язки в межах професійної діяльності або наукової спеціальності; стажування – набуття особою досвіду виконання завдань й обов'язків певної професійної діяльності або наукової спеціальності [3].

Більш детально слід зупинитись на іншому перспективному зразкові нормотворення в цій сфері, який наразі перебуває на стадії обговорення, а саме на проекті Закону України «Про післядипломну освіту». Указаний законопроект спрямований на врегулювання суспільних відносин у сфері післядипломної освіти та встановлює правові, економічні, організаційні, інші засади функціонування системи післядипломної освіти, створює умови для формування ефективної системи безперервної освіти громадян, що забезпечує професійне удосконалення й розвиток особистості впродовж життя та задоволення потреб суспільства й держави у кваліфікованих кадрах [4]. На рівні проекту передбачено, що післядипломна освіта включає таке: підвищення кваліфікації; стажування; спеціалізацію; здобуття наступної вищої або професійно-технічної освіти за іншою спеціальністю (професією) у межах здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня. Формами післядипломної освіти можуть бути, зокрема, асистентура-стажування; інтернатура; клінічна ординатура; лікарська резидентура тощо. При цьому навчання в навчальних закладах післядипломної освіти здійснюється за такими формами, як денна; вечірня; заочна; дистанційна; екстернатна [4].

Водночас слід наголосити, що в указаному проекті закону напрями діяльності інститутів післядипломної освіти значно звужуються, оскільки проектом передбачена відсутність у структурі цих закладів освіти такого колегіального органу управління, як учена рада (при цьому дорадчим органом визнається науково-методична рада). Проте саме вчена рада, відповідно до положень Закону України «Про вищу освіту», визначає стратегію й перспективні напрями розвитку освітньої, наукової та інноваційної діяльності вищого навчального закладу, затверджує освітні програми й навчальні плани, ухвалює рішення щодо ліцензування освітніх послуг та акредитації освітніх програм, присвоює вчені звання й подає відповідні рішення на затвердження до атестаційної колегії МОН. Натомість, науково-методична рада інститутів післядипломної освіти вищезазначених повноважень не має.

Отже, виникає певна суперечність між статусом інституту післядипломної освіти, котрий, як і будь-який вищий навчальний заклад, «проводить наукову, інноваційну та методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей» (п. 7 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту»), і фактичним зведенням його функцій до науково-методичного центру, що «приймає рішення з питань планування і організації навчальної та методичної роботи; заслуховує звіти про методичну, навчальну та наукову роботу; розглядає питання про заміщення посад педагогічних і науково-педагогічних працівників; визначає доцільність видання програм, навчальних посібників, підручників тощо...» (ч. 2 ст. 25 Проекту Закону України «Про післядипломну освіту»).

Також слід звернути увагу на той факт, що складові післядипломної освіти в Законі України «Про вищу освіту» та

проекті Закону «Про післядипломну освіту» дещо різняться. Зокрема, у проекті Закону «Про післядипломну освіту» згадується така складова, як «здобуття наступної вищої або професійно-технічної освіти за іншою спеціальністю (професією) у межах здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня». Натомість, у Законі України «Про вищу освіту» є така складова, як «перепідготовка», розкриття змісту якої (професійне навчання, спрямоване на оволодіння іншою професією працівниками, які здобули первинну професійну підготовку) дає змогу дійти висновку, що фактично в межах обох актів ідеться про одну й ту саму складову післядипломної освіти, яка лише має різні нормативні назви. Окрім того, також варто звернути увагу й на те, що проект «Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України» не передбачає такої складової, як здобуття наступної вищої або професійно-технічної освіти за іншою спеціальністю (професією) у межах здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня (або перепідготовки в розумінні Закону України «Про вищу освіту»).

Висновки. Убачається, що зазначені недоліки нормативної фіксації потребують свого вирішення. Насамперед варто активізувати громадське обговорення проекту Закону України «Про післядипломну освіту», залучивши до цього процесу якомога більшу кількість не тільки освітян, а й науковців (передусім учених-юристів). По-друге,

слід прискорити темпи внесення проекту Закону України «Про післядипломну освіту» на розгляд до Верховної Ради України, забезпечивши ґрунтовний розгляд законопроекту з його остаточним прийняттям. По-третє, внести зміни до Закону України від 01 липня 2014 року «Про вищу освіту» з метою приведення у відповідність його положень до Закону України «Про післядипломну освіту», що надасть можливість уникнути законодавчих суперечностей і плутанини під час правозастосування.

Список використаної літератури

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
2. Пояснювальна записка від 21 січня 2013 року до проекту Закону країни «Про вищу освіту» № 1187-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45512.
3. Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України : Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/pol_pisla_dip_osv.doc.
4. Про післядипломну освіту : Проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1402407744/>.